

– погана адаптація до середовища, що постійно змінюється.

Кожне підприємство повинно впроваджувати контролінг на підприємстві, щоб запобігти кризовим явищам та підвищити ефективність його функціонування. Контролінг як інструмент антикризового управління підприємством дає можливість уникнути неузгодженості під час прийняття управлінських рішень і своєчасно виявити прихований потенціал у системі управління.

Висновки. Контролінг – це сукупність методів та процедур, які покликані забезпечити методичну й організаційну основу для підтримки основних функцій управлінської діяльності на підприємстві – аналізу, прогнозування, планування, обліку та контролю. Контролінг спрямований на функціональну підтримку антикризового менеджменту. Контролінг в системі антикризового управління – це система методів та інструментів забезпечення підтримки прийняття управлінських рішень, планування і контролю за нестабільних умов діяльності підприємства в ході виконання службами контролінгу своїх функцій. У сучасних умовах створення служби контролінгу на великих і середніх підприємствах є необхідною і обов'язковою умовою підвищення їх конкурентоспроможності, тому потребує впровадження її в систему управління на всіх етапах організації і функціонування підприємницької діяльності.

1. Амрайн К. *Контроллинг – это управление управлением* / К. Амрайн // *Компаньон*, 2004. – № 27. – С. 38–41. 2. Ананькина Е.А. *Контроллинг как инструмент управления предприятием* / Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина; под ред. Н. Г. Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 279 с. 3. Дейли А., Штайгмайер Б. *Контроллер и контроллинг* / А. Дейли, Б. Штайгмайер // *Финансовая газета*. – 1997. – № 34. 4. Карминский А. М. *Контроллинг в бизнесе. Методологические и практические основы построения контроллинга в организациях* / А. М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Примак, С. Г. Фалько. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 256 с. 5. Коротков Э. М. *Антикризисное управление : учеб. для вузов по экон. спец.* / Э. М. Коротков [и др.] ; под ред. Э. М. Короткова. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 618 с. 6. Манн Р., Майер Э. *Контроллинг для начинающих. Система управления прибылью* / Р. Манн, Э. Майер. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 301 с. 7. Терещенко О. О. *Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч посіб.* / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.

УДК 658.5

О.Г. Мельник, М.Д. Пецкович

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва

МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Мельник О.Г., Пецкович М.Д., 2012

Обґрунтовано роль моніторингу в системі поточного контролювання. Сформовано модель моніторингу діяльності підприємства, яка конкретизує об'єкти моніторингу в межах сфер функціонування підприємства, а саме: сфери матеріально-технічного забезпечення, виробничої, фінансової, маркетингової, продуктової сфер. Виокремлено критерії моніторингу за сферами функціонування.

In the article role of monitoring in current control system is reasonably. The model of monitoring of the enterprise which concretizes objects of monitoring within the limits of areas of functioning of the enterprise, namely: logistics area, production area, financial area, marketing area and grocery area is formed. Criteria of monitoring are selected by areas of functioning.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. У сучасних високодинамічних, конкурентних та малопрогнозованих умовах функціонування перед суб'єктами господарювання постає необхідність перманентного відстеження умов внутрішнього та зовнішнього середовища на засадах моніторингу з метою прийняття вчасних,

якісних та адекватних управлінських рішень спрямовального, регулювального та реактивного характеру. Отже, моніторинг формує передумови для забезпечення якісних управлінських процесів на усіх рівнях, а також сприяє інформаційному забезпеченню системи підтримки прийняття управлінських рішень. Незважаючи на об'єктивну необхідність використання моніторингу у менеджменті, досі не вирішеними залишаються проблеми його місця з позиції процесу управління підприємствами, методологічного та методичного забезпечення здійснення моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Чимало науковців досліджують проблеми моніторингу діяльності підприємств у своїх працях, зокрема: А.А. Антонюк, Т.В. Богуславська, Т.А. Бурова, І.Є. Давидович, О.Е. Лубенченко, І.П. Мойсеєнко, С.М. Петренко, М.С. Пушкар, В.В. Полякова, І.Д. Чуліпа, Н.А. Шедина, Н.М. Шмиголь, В.Г. Щербак, Ю.П. Яковлев та інші [1–7]. Хоч дослідники одностайні у розумінні сутності моніторингу як спостереження за станом та параметрами певного об'єкта, спостерігаються значні розбіжності стосовно розуміння місця моніторингу в системі управління підприємства. Зокрема, моніторинг розглядають як складову діагностики, економічного аналізу, системи інформаційного забезпечення, функції контролю, системи ухвалення управлінських рішень. Крім цього, існують суперечності щодо інструментарію моніторингу, часового діапазону його спрямування, критеріїв здійснення.

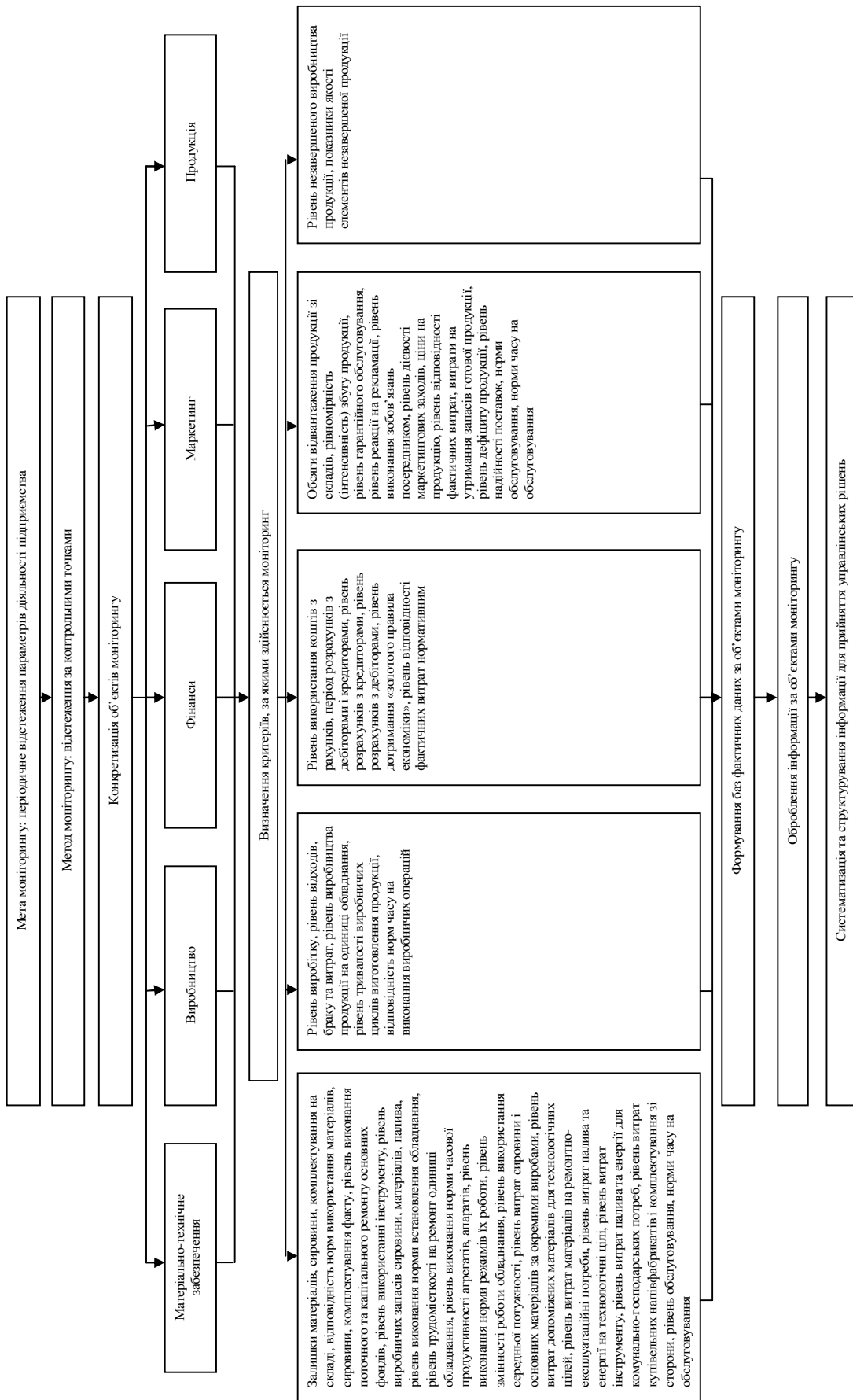
Цілі статті. Відповідно до результатів аналізування літературних джерел за проблемами моніторингу [1–7] мета статті – виокремити місце моніторингу в системі менеджменту підприємства та сформулювати модель моніторингу діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати виконаних досліджень свідчать, що моніторинг – це вид управлінської діяльності, який передбачає спостереження за станом, параметрами та характеристиками певного об'єкта з метою формування інформаційної бази щодо його поведінки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Важливим є вибір діапазону моніторингу, оскільки йдеться про обмежений у часі період, який розглядають у поточній площині (години, дні, тижні, декади тощо). Адже, якщо йдеться про відстеження параметрів певного об'єкта за 3–5 років у ретроспективі, здійснюється ретроспективна діагностика, а не моніторинг. Можна виокремити ключові характеристики моніторингу, а саме: обмеженість щодо періоду здійснення, поточне спрямування, діяльнісний характер, періодичність виконання, інформаційна націленість тощо. Грунтуючись на цих характеристиках, можна стверджувати, що моніторинг є складовою функцією менеджменту – контролювання, але акцент зроблено на поточне контролювання в системі менеджменту підприємства.

Класично систему поточного контролювання розглядають як сукупність складових елементів (об'єкти, суб'єкти, процес, цілі, принципи, засоби та методи, методики, стандарти, норми та нормативи, критерії), що, взаємодіючи та доповнюючи один одного, функціонують як єдине ціле [8]. Складовими процесу поточного контролювання є облік та діагностика, в межах якої можуть використовуватись такі типи: моніторинг та експрес-діагностика.

Розглянемо ретельніше реалізацію моніторингу в системі поточного контролювання діяльності підприємства. Графічно модель моніторингу зображено на рисунку.

Першим етапом моніторингу є визначення мети. Мета моніторингу – періодичне відстеження параметрів діяльності підприємства. Моніторинг є складовим елементом процесу поточного контролювання, тому його необхідно здійснювати періодично та систематично для забезпечення менеджерів-контролерів інформацією про стан об'єкта. Для контролювання діяльності підприємства треба відстежувати основні параметри діяльності, тобто ті показники, за допомогою яких можна отримати достатню інформацію про стан підприємства загалом, тенденції розвитку. Найбільш доцільним та виправданим підходом до моніторингу діяльності підприємства загалом є визначення параметрів спостереження відповідно для кожної невід'ємної сфери діяльності, зокрема: сфери матеріально-технічного забезпечення, виробничої, фінансової, маркетингової, продуктової сфер. Завдяки цьому менеджери отримують змогу повніше оцінити стан підконтрольних об'єктів. Основні параметри, які відстежують в ході моніторингу, визначаються на підприємстві відповідно до потреб функціональних менеджерів підприємства.

Модель моніторингу діяльності підприємства

Наступним етапом є вибір методів моніторингу. Пріоритетним методом моніторингу в системі поточного контролювання діяльності підприємства є стеження за контрольними точками. Суть методу полягає в тому, що контрольні процедури здійснюються через певні проміжки часу в ході виконання операцій, робіт, залежно від їх складності. Контрольні точки визначаються експертним методом, експертами є менеджери підприємства інституційного, управлінського та технічного рівнів, що дає змогу найоб'єктивніше та найраціональніше їх визначити. Кількість контрольних точок та частота залежить від масштабів, складності об'єкта та може коригуватись відповідно до вимог зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Цей метод є оптимальним для моніторингу в системі поточного контролювання, оскільки особливістю поточного контролю є те, що здійснюється він безпосередньо на робочих місцях у процесі виконання робіт, проте не є безперервним. Вибирати контрольні точки необхідно для контролювання.

Наступним важливим етапом є конкретизація об'єктів моніторингу. Як зазначено вище, для отримання повнішої інформації про об'єкт доцільно деталізувати інформацію за сферами, отже, й об'єкти також доцільно виділяти відповідно до сфер діяльності підприємства. Об'єктами моніторингу є: матеріально-технічне забезпечення, виробництво, фінанси, маркетинг та продукція.

Розглянемо ретельніше об'єкти моніторингу в системі поточного контролювання, тобто сфери функціонування. Так, в сфері матеріально-технічного забезпечення об'єктом є забезпечення виробництва матеріальними ресурсами, сировиною, напівфабрикатами в необхідній кількості та відповідної якості, стан технічного забезпечення виробництва, у виробничій сфері – безпосередньо процес виробництва продукції, дотримання технології, відповідність встановленим стандартам, нормам і нормативам, критеріям. У фінансовій сфері об'єктом є фінансова діяльність підприємства, надходження та витрачання фінансових ресурсів, розрахунки з контрагентами підприємства щодо кредиторської та дебіторської заборгованості, розрахунків з бюджетом та працівниками підприємства. У маркетинговій сфері об'єктом є витрачання коштів на рекламу та супутні послуги, просування товару на ринок, освоєння нових ринків збуту, збір та поточна обробка інформації щодо маркетингової діяльності підприємства, розрахунки за іноземними контрактами. Об'єктом продуктової сфери є відповідність номенклатури продукції що реалізується відповідно до замовлень, вчасність виконання замовлень, якість продукції, її відповідність встановленим критеріям.

Наступний етапом є визначення критеріїв, за якими здійснюється моніторинг. Критерій – це підстава для оцінювання. Формуються критерії на основі стандартів, норм та нормативів. Критерії доцільно визначати відповідно до об'єктів моніторингу, тобто до сфер діяльності підприємства, зокрема:

- до критеріїв сфери матеріально-технічного забезпечення належать: залишки матеріалів, сировини, комплектування на складі, відповідність норм використання матеріалів, сировини, комплектування факту, рівень виконання поточного та капітального ремонту основних фондів, рівень використання інструменту, рівень виробничих запасів сировини, матеріалів, палива, рівень виконання норми встановлення обладнання, рівень трудомісткості на ремонт одиниці обладнання, рівень виконання норми часової продуктивності агрегатів, апаратів, рівень виконання норми режимів їх роботи, рівень змінності роботи обладнання, рівень використання середньої потужності, рівень витрат сировини і основних матеріалів за окремими виробами, рівень витрат допоміжних матеріалів для технологічних цілей, рівень витрат матеріалів на ремонтно-експлуатаційні потреби, рівень витрат палива та енергії на технологічні цілі, рівень витрат інструменту, рівень витрат палива та енергії для комунально-господарських потреб, рівень витрат купівельних напівфабрикатів і комплектування зі сторони, рівень обслуговування, норми часу на обслуговування. А вже в кожній сфері діяльності визначено оригінальні індивідуальні критерії, яких повинні дотримуватись працівники під час здійснення операцій, робіт;

- до критеріїв виробничої сфери зараховують: рівень виробітку, рівень відходів, браку та витрат, рівень виробництва продукції на одиниці обладнання, рівень тривалості виробничих циклів виготовлення продукції, відповідність норм часу на виконання виробничих операцій;

- до критеріїв фінансової сфери відносять: рівень використання коштів з рахунків, період розрахунків з дебіторами і кредиторами, рівень розрахунків з кредиторами, рівень розрахунків з дебіторами, рівень дотримання «золотого правила економіки», рівень відповідності фактичних витрат нормативним;

– до критеріїв маркетингової сфери належать: обсяги відвантаження продукції зі складів, рівномірність (інтенсивність) збуту продукції, рівень гарантійного обслуговування, рівень реакції на рекламачії, рівень виконання зобов'язань посередником, рівень дієвості маркетингових заходів, ціни на продукцію, рівень відповідності фактичних витрат, витрати на утримання запасів готової продукції, рівень дефіциту продукції, рівень надійності поставок, норми обслуговування, норми часу на обслуговування;

– до критеріїв продуктової сфери відносять: рівень незавершеного виробництва продукції, показники якості елементів незавершеної продукції.

Наступним етапом моніторингу є формування баз фактичних даних за об'єктами моніторингу. Отримання інформації про стан об'єкта і є основним завданням моніторингу. Тому від того, як сформовано бази даних за об'єктами моніторингу, залежить якість поточного контролювання. Інформація повинна бути повною, достовірною та оперативною, а також доступною для користувачів (менеджерів, що здійснюють контролювання). Щоб полегшити формування баз даних, варто деталізувати інформацію відповідно до об'єктів, тобто до сфер діяльності підприємства. У такому разі менеджери-контролери в кожній сфері діяльності підприємства отримують лише необхідну їм інформацію, не витрачаючи часу на її фільтрування.

Оброблення інформації за об'єктами моніторингу – наступний етап. Після того, як інформацію зібрано і сформовано бази фактичних даних за об'єктами моніторингу, її треба опрацювати, вилучивши дані, які є неважливими для поточного контролювання і залишивши тільки необхідну інформацію. Оброблення інформації охоплює також її сортування, запис, перетворення, зберігання тощо.

Наступним і останнім етапом моніторингу є систематизація та структурування інформації для прийняття управлінських рішень. Інформація, яка акумулюється завдяки моніторингу, необхідна для прийняття управлінських рішень відповідно до змін стану об'єктів поточного контролювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Моніторинг є невід'ємним елементом процесу поточного контролювання. За допомогою моніторингу суб'єкти-контролери отримують інформацію про поточний стан підконтрольних об'єктів та його зміни. Для одержання повнішої інформації та ефективнішого її використання об'єкти моніторингу конкретизують за сферами діяльності підприємства, а саме: сфера матеріально-технічного забезпечення, виробнича, фінансова, маркетингова, продуктова сфери. Пріоритетним методом моніторингу є стеження за контрольними точками, суть якого полягає в тому, що менеджери підприємства самостійно встановлюють періодичність і частоту контрольних процедур. Критерії, на підставі яких здійснюють моніторинг, також деталізують за сферами діяльності підприємства відповідно до об'єктів моніторингу. Інформація, отримана в ході моніторингу, є підставою для формування й прийняття управлінських рішень.

Сформована модель моніторингу забезпечує систему поточного контролювання інформацією про поточний стан та зміни об'єкта контролювання. Перспективами подальших досліджень є деталізування методичного забезпечення моніторингу за кожною сферою діяльності підприємства.

1. Щербак В.Г. *Управління персоналом підприємства: наук. вид.* / Щербак В. Г. — Харків: ХНЕУ, 2005. — 220 с. 2. Шедина Н.А. *Моніторинг макроекономічних та галузевих показників.* Вип. 2 / Шедина Н. А., Богуславская Т. В., Полякова В. В. [и др.]. — К.: Мінекономіка, 2001. — 106 с. 3. Бурова Т.А. *Концептуальні основи моніторингу діяльності підприємств харчової промисловості [Електронний ресурс] / Т.А. Бурова. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=876>* 4. Чуліна І.Д. *Моніторинг економічних показників діяльності підприємства [Електронний ресурс] / І.Д. Чуліна. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/3157>* 5. Шмиголь Н.М. *Моніторинг діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних ринкових умовах [Електронний ресурс] / Н.М. Шмиголь. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2009_5/files/EC509_38.pdf* 6. Мойсєнко І.П. *Інвестування: [підручник] [Електронний ресурс] / І.П. Мойсєнко. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws /00000000/investuvannya/investuvannya_-_moysyenko_i_p* 7. Лубєнченко О.Є. *Організація моніторингу фінансово-економічної діяльності підприємства [Електронний*

ресурс] / О.Є. Лубенченко. – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/654/. 8. Пецович М.Д. Сутність та структурна декомпозиція системи поточного контролювання підприємства / М.Д. Пецович// Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Серія Економічні науки. Хмельницький: ХНУ, 2010. – № 3. – [Т1]. – С. 143 – 147.

УДК 657.6

К.І. Редченко

Львівська комерційна академія,
кафедра аудиту

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА АУДИТ: СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

© Редченко К.І., 2012

Розглянуто основні моделі комп'ютерного аудиту, досліджено можливості використання підприємствами технології безперервного аудиту в стратегічній перспективі.

The basic models of computer assisted audit are reviewed. The possibility of use of continuous audit technology in strategic perspective is examined.

Постановка проблеми. Успішна реалізація завдань з аудиту великою мірою визначається відповідними інформаційними технологіями та моделями. Способи збирання, обробки, відображення та передавання інформації швидко прогресують та помітно впливають на облік і аудит. Зазначимо, що увага до сучасних інформаційних технологій з боку професійних бухгалтерів істотно зросла внаслідок тиску на них з боку користувачів фінансової звітності, незадоволених якістю та повнотою розкриття інформації.

Вже наприкінці 1960-х років новаторські праці Бівера, Болла і Брауна [1, 2] підштовхнули науковців до розуміння того, що розкриття фінансової інформації обов'язково повинно слугувати зниженню інформаційної асиметрії між внутрішніми і зовнішніми користувачами. Зрозуміло, для цього інформація, опублікована у фінансовій звітності, повинна бути водночас і корисною, і достовірною. Однак нещодавні скандали, пов'язані з шахрайством у таких відомих компаніях, як Enron, WorldCom, Adelphia, Global Crossing, Parmalat, Lucent, Тусо та Херох, показали, що ситуація далека від ідеалу, а збитки інвесторів через недостовірність фінансової звітності досягли 500 млрд. доларів США [3].

Не дивно, що голосні корпоративні скандали призвели до втрати довіри користувачів до фінансової звітності корпорацій загалом, а також сильно підірвали довіру світової громадськості до аудиту та провідних аудиторських фірм. Незважаючи на це, аудитори продовжили пошуки можливостей боротьби з корпоративним шахрайством, враховуючи, що розвиток інформаційних технологій кардинально змінює способи підготовки, перевірки та використання фінансової звітності. Зокрема, С. Флауердей та Р. фон Сольмз вказують, що аудитори повинні знаходити нові способи перевірки фінансових звітів [4]. Тому однією з найважливіших сучасних наукових проблем визнано пошук нових, надійніших та оперативніших, технологій проведення аудиту та запобігання шахрайству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення і розвиток комп'ютерних технологій стали головною причиною революційних змін у методології та практиці бухгалтерського обліку, контролю й аудиту, які розпочалися ще у середині ХХ ст., але особливо відчутні тепер, на початку третього тисячоліття. Потужні комп'ютери та інформаційні мережі збільшили можливості обліку та зробили його частиною нових управлінських технологій. Зростання обсягів комп'ютерної обробки даних та майже суцільна інформатизація облікових процедур помітно вплинули на методологію контролю й аудиту. У наукових працях А. Н. Романова та Б. Є. Одінцева [5, 6], С. В. Івахненкова [7], В. І. Шлейнікова [8] розглянуто основні підходи до автоматизації аудиту та використання